

The Employment Status of Knowledge and Information Science Alumni Graduated from University of Qom

Zahra Sadrabady

MSc. in Knowledge and Information Science, Faculty of Literature and Humanities, University of Qom, Qom, Iran, E-mail: sadrabadyzahra@gmail.com

Mahdi Mohammadi

*Corresponding Author, Associate Professor, Department of Knowledge and Information Science, Faculty of Literature and Humanities, University of Qom, Qom, Iran, E-mail: Mahdi.Mohammadi203@gmail.com

Abstract

Objective: The present study seeks to evaluate the employment status of Knowledge and Information Science alumni graduated from University of Qom.

Methodology: This study is an applied research carried out by a descriptive survey method and a researcher-made questionnaire. The statistical population consists of all graduates of Qom University (402 people). 302 people completed the questionnaires. The list of graduates is provided through the graduates' section of education department of Qom University. Data were analyzed using SPSS 24 software.

Findings: Of all the graduates of Knowledge and Information Science graduates in Qom University (402 students), 302 completed the questionnaires 82.1 percent of the respondents were women and 17.9 percent were men 51.7 percent of the respondents were employed at the time of the survey and 48.3 percent were unemployed. The lowest unemployment rate is related to the graduates of Qom University 2001 and 2002 and the highest unemployment rate is between 2006 and 2007. Unemployment in admitted students of 2001 to 2006 was almost upward, and after the decline in unemployment for several years, the upward trend was repeated again for the years 2009 to 2012. Of the 156 employed respondents, 64.7 percent (101 people) work in education related jobs but 35.3 percent (55 people) expressed that there is no relationship between their job and their proficiency. The proportion of people, who work in related jobs in female and male respondents, differs significantly. Most graduates who work in specialized jobs are librarians. Most of the respondents (56.4%) started their jobs after receiving the bachelor's degree. Almost, half of the respondents who work in education related jobs have waited less than a year to find a job.

Conclusion: In recent years, our country is facing the problem or crisis of graduate unemployment. Therefore, it is necessary for planners to look at the job status of graduates from

a more realistic perspective and then make appropriate decisions. For this reason, after investigating the employment status of Knowledge and Information Science graduates of Qom University, we claim that improving the employment status of graduates requires the establishment of “work and employment group” at the university and implementing proposed policies and programs. Moreover, introducing the field correctly to university entry volunteers and related organizations, modifying the admission process and balancing gender based on labor market needs, and increasing its fit with the job market, can improve the employment status of graduates. Also, in order to connect students with the labor market cross-sectionally, it is suggested that the university creates an employment agreement with institutions with education related jobs; for example, it can create an agreement with public libraries to use Qom University students for part-time jobs, such as cataloging.

Keywords: Employment, Alumni/Graduates, Knowledge and Information Science, University of Qom.

Article type: Research

بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه قم

زهرا صدرآبادی

کارشناس ارشد، رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه قم، قم، ایران. رایانامه: sadrabadyzahra@gmail.com

مهدی محمدی

* نویسنده مسئول، دانشیار گروه آموزشی علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه قم، قم، ایران. رایانامه: Mahdi.Mohammadi203@gmail.com

چکیده

هدف: مسئله اشتغال تقریباً از اهداف قطعی عموم دانشجویان تحصیلات تکمیلی به شمار می‌آید. بهبود وضعیت اشتغال و ارزیابی عملکرد مراکز آموزش عالی مبتنی بر انجام پژوهش در این زمینه است. بر این اساس، پژوهش حاضر به بررسی وضعیت شغلی فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه قم می‌پردازد.

روش پژوهش: این مطالعه، پژوهشی کاربردی است که با استفاده از روش پیمایشی-توصیفی و با به کارگیری ابزار پرسشنامه محقق ساخته صورت گرفته است. جامعه آماری این پژوهش کلیه فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه قم (۴۰۲ نفر) هستند که ۳۰۲ نفر از آن‌ها پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند.

یافته‌ها: از مجموع ۳۰۲ نفری که پرسشنامه‌های ارسالی را تکمیل نمودند، ۸۲/۱ درصد پاسخگویان را زنان و ۱۷/۹ درصد را مردان تشکیل داده‌اند. ۵۱/۷ درصد پاسخگویان در زمان انجام تحقیق، شاغل بوده و ۴۸/۳ درصد بیکار بوده‌اند. کمترین درصد بیکاری مربوط به فارغ‌التحصیلان ورودی ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱ دانشگاه قم می‌باشد و بالاترین درصد بیکاری در بین ورودی‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ مشاهده می‌شود. بیکاری در پذیرش‌شدگان سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ تقریباً وضعیت صعودی داشته و پس از کاهش بیکاری در چند سال، مجدداً برای ورودی‌های سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۱ این وضعیت صعودی تکرار شده است. از بین ۱۵۶ پاسخگوی شاغل، ۶۴/۷ درصد (۱۰۱ نفر) در شغلی مرتبط با رشته تحصیلی خود فعالیت می‌کنند و اکثر آنان در زمینه کتابداری فعالیت دارند اما ۳۵/۳ درصد شغل‌شان با رشته تحصیلی مرتبط نیست.

نتیجه‌گیری: بهبود وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان مستلزم تشکیل کارگروه کار و اشتغال در دانشگاه و اجرای برنامه‌ها و سیاست‌های پیشنهادی است.

کلیدواژه‌ها: اشتغال، فارغ‌التحصیلان، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه قم.

نوع مقاله: پژوهشی

کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۳۹۹، دوره ۲۳، شماره ۴، شماره پیاپی ۹۲، صص. ۱۲۳-۱۵۴.

تاریخ ارسال: ۹۹/۶/۳ - تاریخ پذیرش: ۹۹/۸/۷

مقدمه

مراکز آموزش عالی و دانشگاه‌ها، از جمله نهادهایی هستند که در همه کشورها متصدی تولید نیروی انسانی رشدیافته و کارآمد برای نیازهای جامعه می‌باشد. به تعبیر نامجویان شیرازی (۱۳۸۴) دانشگاه‌ها از یک سو باید حافظ و انتقال دهنده میراث فرهنگی و ارزش‌های حاکم بر جامعه باشند و از سوی دیگر باید پاسخگوی نیازهای اجتماعی مردم برای کسب، اشاعه و توسعه دانش و تکنولوژی باشند و وظیفه نهادی آن‌ها تشخیص و ارائه راه‌حل‌ها برای دشواری‌های اجتماعی است. بنابراین، از یک سو یکی از مهمترین اهداف مراکز آموزش عالی، تربیت و آموزش نیروی انسانی برای نیازهای روز جامعه است که فارغ‌التحصیلان آن مراکز در بستری مناسب، مهارت متناسب برای پر کردن خلأهای موجود در جامعه و توان لازم برای ایجاد پیشرفت در عرصه‌های مختلف علمی، صنعتی و خدماتی را به فراخور رشته تحصیلی خود کسب کنند؛ اما از سوی دیگر یکی از مسائل اجتماعی که هر کشوری با آن مواجه می‌باشد، آن است که بخش اعظم جوانان به امید اشتغال وارد دانشگاه‌ها می‌شوند و انتظار دارند پس از فراغت از تحصیل، شاغل شوند (حسین‌نژاد، ۱۳۹۴). مسئله اشتغال تقریباً از اهداف قطعی عموم دانشجویان تحصیلات تکمیلی به شمار می‌آید و دانش‌آموختگان این مقطع به علت طی کردن دوران آموزش تخصصی بیش از دیگران امیدوار به یافتن شغلی در خور شأن که هم وضعیت معیشتی آنان را سامان دهد و هم منزلت اجتماعی ایشان را بالا ببرد، هستند.

ارتباط این دو موضوع (وظیفه مراکز آموزش عالی برای تولید نیروی انسانی کارآمد و دغدغه فارغ‌التحصیلان برای یافتن شغل) به نحوی است که سال‌ها اعتقاد عمومی را به این سمت برده بود که، نرخ بیکاری با ارتقاء سطح آموزش کاهش می‌یابد به طوری که تقریباً این نرخ در میان دانش‌آموختگان آموزش‌های عالی به صفر نزدیک می‌شود؛ اما، شایان توجه است که امروزه این دیدگاه با افزایش تعداد بیکاران آموزش‌دیده در سطح عالی، کاملاً متزلزل شده است (ملک‌پور و محمدی، ۱۳۹۲). جدیدترین گزارش وضعیت اشتغال و بیکاری مرکز آمار ایران نشان می‌دهد: در تابستان ۱۳۹۸ سهم جمعیت بیکار فارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل بیکاران ۴۳/۸ درصد بوده است و سهم جمعیت شاغل فارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل شاغلان ۲۴/۷ درصد بوده است^۱؛ که این موضوع نگران‌کننده است. از این رو، یکی از چالش‌های عمده ملی در سال‌های اخیر، موضوع بیکاری است و این موضوع به حدی رسیده است که می‌توان مسئله اشتغال فارغ‌التحصیلان کشور را طی سال‌های اخیر، در زمره تهدیدهای امنیتی و در تقابل با توسعه ملی وصف کرد. (صالحی عمران، ۱۳۸۵)

به هر ترتیب، دغدغه یافتن فرصت‌های شغلی تازه در خلال تحصیل و پس از آن، همراه دانشجویان است و باید مورد توجه متولیان آموزش عالی قرار گیرد (منصوریان، علی‌پور، قربانی بوساری، ۱۳۹۲). بدین جهت، با وجود این که در زمینه فضای اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته‌های مختلف، مسائل متعددی از جمله، تعداد و تنوع فرصت‌های شغلی موجود، رونق اقتصادی جامعه، تعداد دانش‌آموختگان جویای کار، نیازهای جامعه به مهارت‌های خاص و ... دخالت دارد اما مراکز آموزش عالی نیز وظایفی بر عهده دارند و باید بر اساس واقعیت موجود در بازار کار و نیازهای واقعی، اقدام به جذب نیروی انسانی، برنامه‌ریزی صحیح آموزشی و پرورش نیروی متخصص کنند تا در نهایت این سرمایه‌گرانقدر انسانی در چرخه رشد و توسعه کشور قرار گیرد.

در این راستا، آگاهی از واقعیت‌های شغلی فارغ‌التحصیلان، کارایی بیرونی، توانمندی‌ها، دیدگاه و انتظارات آنان، از اقدامات مقدماتی و مهم برای مراکز آموزش عالی محسوب می‌شود؛ زیرا تنها کشورهای توانسته‌اند بر مشکل اشتغال فارغ‌التحصیلان فائق آیند که تصویر روشنی از ظرفیت دانشگاه‌ها، میزان تقاضای بازار کار، وضعیت شغلی فارغ‌التحصیلان بعد از اتمام تحصیل و وضعیت توانمندی کارکنان در محیط کار داشته‌اند و در جهت بهبود وضعیت شغلی، توانمندی‌های آن‌ها و آموزش مستمر گام‌های مؤثری برداشته‌اند (اجتهادی و بهروزی، ۱۳۸۵). بنا بر آنچه گفته شد، بررسی وضعیت شغلی فارغ‌التحصیلان رشته‌های مختلف تحصیلی برای دستیابی به اهداف مذکور ضروری می‌نماید. بدین جهت، پژوهش‌های متعدد در داخل و خارج از کشور به بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان پرداخته‌اند.

در میان رشته‌های دانشگاهی یکی از رشته‌های کاربردی که حیطه فعالیت گسترده‌ای برای آن در نظر گرفته شده است، رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی است. در طول سالیان متمادی هزاران نفر در محیط‌های آموزشی به تحصیل این علم پرداخته تا در جهت خدمات اطلاعات وارد بازار کار شوند. این رشته تحصیلی تا مهرماه ۱۳۹۱ با عنوان «کتابداری و اطلاع‌رسانی» فعالیت محدودتری داشت و پس از آن با تغییر در برخی مواد درسی و گسترش حیطه مطالعاتی‌اش به این عنوان تغییر نام داد. (چشمه سهرابی، حیدری، عظیمی وزیری، ۱۳۹۶). از این رو، می‌توان این تحول را که به گسترش توانمندی شغلی فارغ‌التحصیلان و توسعه حیطه‌های فعالیت آنان می‌انجامد، به عنوان نقطه‌ای امیدآفرین برای اشتغال دانشجویان این رشته تحصیلی به حساب آورد؛ بنابراین، حفظ نشاط و پویایی این رشته مستلزم برنامه‌ریزی صحیح، دقیق و متقن است. بی‌شک دستیابی به چنین برنامه‌ای در گرو ارزیابی کارایی بیرونی و خروجی دانش‌آموختگان آن است. بررسی‌ها نیز نشان می‌دهد در رابطه با وضعیت شغلی فارغ‌التحصیلان این رشته پژوهش‌های پراکنده‌ای در مراکز مختلف صورت گرفته است، که در بخش پیشینه پژوهش اشاره خواهد شد.

نویسندگان پژوهش حاضر پس از بررسی پژوهش‌های انجام شده در موضوع اشتغال فارغ‌التحصیلان، در صدد بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی در دانشگاه قم برآمدند. دانشگاه قم یکی از مراکز آموزش عالی است که از سال ۱۳۷۹ با تشکیل گروه آموزشی علم اطلاعات و دانش‌شناسی به پرورش متخصص این رشته پرداخته است. با وجود این سابقه، هیچ پژوهشی به صورت متمرکز در مورد کارایی بیرونی و اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاه قم در این رشته به عمل نیامده است؛ به همین جهت، برنامه‌ریزی اثرگذار برای آینده شغلی فارغ‌التحصیلان این رشته در دانشگاه قم و تدوین استراتژی‌های مناسب برای رسیدن به وضعیت مطلوب، با خلأ ارزیابی وضعیت شغلی فارغ‌التحصیلان و تأثیرات دانشگاه قم در این عرصه، روبه‌رو است که این امر موجب شد وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان آن به عنوان مسئله‌ای پژوهشی مطرح گردد. بنابراین، مسئله اصلی پژوهش حاضر این است که «وضعیت شغلی فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه قم چگونه است؟»

اهدافی که در این تحقیق دنبال می‌شود، عبارتند از: تعیین وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته در طول سال‌های مورد بررسی، تعیین تفاوت وضعیت اشتغال در بین فارغ‌التحصیلان مرد و زن، تعیین وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان در حوزه‌های تخصصی رشته به تفکیک جنسیت و تعیین زمینه‌های فعالیت شاغلین حوزه‌های تخصصی.

بر اساس اهداف ذکرشده، پژوهش پیش‌رو در صدد پاسخگویی به پرسش‌های زیر است:

- ۱- وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته در طول سال‌های مورد بررسی چگونه بوده است؟
- ۲- آیا در خصوص وضعیت اشتغال بین مردان و زنان تفاوت وجود دارد؟
- ۳- وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان در حوزه‌های تخصصی رشته به تفکیک جنسیت چگونه است؟
- ۴- شاغلین در حوزه‌های تخصصی، بیشتر در چه زمینه‌ای فعالیت دارند؟

پیشینه پژوهش

اشتغال در حوزه یکی از کارکردهای اصلی به شمار می‌رود. لذا طبیعی است که متخصصان آن حوزه نسبت به این مورد توجه ویژه‌ای داشته باشد. رشته علم اطلاعات در ایران در دهه چهل کار خودش را آغاز کرد و هنوز یک دهه از فعالیت آن نگذشته بود که پژوهش‌هایی در زمینه اشتغال فارغ‌التحصیلان آن آغاز شد. با توجه به حجم بالای پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه، ما قصد داریم فقط پژوهش‌های صورت گرفته در دهه اخیر را معرفی نماییم.

آقاجان (۱۳۹۱) پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود را در موضوعی با عنوان «بررسی میزان تأثیر مدرک کارشناسی‌ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی از ابعاد مختلف بر فارغ‌التحصیلان داخل کشور» انجام داد. پژوهش وی، به روش پیمایشی توصیفی و در نمونه‌ای تصادفی به حجم ۲۱۲ نفر از کلیه دانش‌آموختگان کارشناسی‌ارشد رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در کلیه گرایش‌ها که از دانشگاه‌های تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت فارغ‌التحصیل شده‌اند (۵۴۷ نفر) صورت گرفته است. او در این پژوهش نشان داد: میانگین میزان تأثیر مدرک کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی بر اشتغال فارغ‌التحصیلان ۳/۲۷ می‌باشد. بر اساس یافته‌ها می‌توان چنین نتیجه گرفت که گذراندن دوره کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی در دانشگاه‌های کشور موجب آماده شدن آن‌ها برای ورود به بازار کار در سطح قابل قبولی می‌باشد ولی عالی نیست و مسئولین بایستی در جهت ارتقای آمادگی برای ورود به بازار کار دانشجویان این دوره تلاش بیشتری نمایند.

منصوریان، علی‌پور و قربانی بوساری (۱۳۹۲) یک پژوهش ترکیبی با ابزار پرسشنامه و مصاحبه، با عنوان «نگرش دانشجویان و دانش‌آموختگان دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی درباره چشم‌انداز فرصت‌های شغلی این رشته»، در بین ۱۲۰ نفر از دانشجویان و دانش‌آموختگان دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۰ انجام دادند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که دانشجویان و دانش‌آموختگان این رشته از یک سو امیدوارند بر اساس امتیازهایی که در خلال تحصیل در مقطع دکتری کسب کرده‌اند، فرصت‌های شغلی بهتری به دست آورند و از سوی دیگر نیز نگرانند موانع کوچک و بزرگی که در این راه وجود دارد، آنان را از رسیدن به جایگاهی که سزاوار آنند بازدارد.

زرقانی، شموسی، محقق، حاصلی، جهان‌جو ابد و تهمتن (۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان «بررسی وضعیت به کارگیری کتابداران پزشکی در کتابخانه‌های بیمارستانی شهر تهران» که با هدف تعیین وضعیت به کارگیری متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در بیمارستان‌های شهر تهران در سال ۱۳۹۲ به صورت پژوهش توصیفی-مقطعی با ابزار پرسشنامه بر روی جامعه ۱۵۲ بیمارستان شهر تهران انجام شد؛ به این نتیجه رسیدند که تنها سیزده نفر از کارکنان در کتابخانه‌های بیمارستانی دارای مدرک تحصیلی کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی بودند. ۲۸ نفر از کارکنان نیز از فارغ‌التحصیلان کتابداری دانشگاه‌های وزارت علوم و مابقی از رشته‌های غیرمرتبط در کتابخانه‌های بیمارستانی اشتغال داشتند. اکثر کارکنان (۵۱/۳ درصد) مشغول به کار در کتابخانه‌های بیمارستانی که دارای تحصیلات دانشگاهی در رشته مرتبط نبودند.

بیگدلی، طاهرزاده موسویان و شاهینی (۱۳۹۶) در پژوهشی پیمایشی با عنوان «میزان امیدواری دانشجویان رشته کتابداری به کارایی بعد از فراغت از تحصیل» که با به کارگیری ابزار پرسشنامه صورت

گرفت، جامعه آماری دانشجویان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه‌های دولتی به حجم ۷۰۰ نفر را مورد مطالعه قرار دادند که از این تعداد ۶۱۰ پرسشنامه تکمیل گردید. این پژوهش نشان داد که امیدواری دانشجویان به یافتن شغل «مرتبط» یا «نیمه‌مرتبط» با رشته تحصیلی آنان به طور معنی‌داری از حد متوسط کمتر و اما برای یافتن «هر شغلی» از حد متوسط بیشتر است. همچنین دانشجویان نگرش مثبتی نسبت به یافتن شغل در فاصله زمانی کوتاه و به ویژه شغل «مرتبط» با رشته تحصیلی خود و ورود به بازار کار ندارند.

جعفری هرندی (۱۳۹۸)، یک پژوهش کاربردی با عنوان «ارزیابی کارایی بیرونی فارغ‌التحصیلان دوره کارشناسی دانشگاه قم بر اساس شاخص‌های وضعیت اشتغال و ادامه تحصیل» انجام داد. این پژوهش به روش توصیفی از نوع پیگیری، به وسیله پرسشنامه و با نمونه‌ای ۲۴۹ نفری که به روش تصادفی طبقه‌ای از میان ۳۰۵۶ فارغ‌التحصیل دوره کارشناسی دانشگاه قم طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳ انتخاب شدند، صورت گرفت. وی در این پژوهش نشان داد: نرخ اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاه قم ۲۵/۳ درصد و نرخ اشتغال پسران به طور معنی‌دار بیشتر از دختران بوده است. بیش از ۴۰ درصد پاسخگویان بیکار بوده‌اند. از بین دختران، تنها ۱۹/۵ درصد و از بین پسران ۳۰/۱ درصد شاغل هستند. همچنین نرخ اشتغال مرتبط فارغ‌التحصیلان این دانشگاه حدود ۷۰ درصد است و نرخ اشتغال مرتبط در مردان به طور معنی‌داری از زنان بیشتر است.

لوتواما و کیکونگو بوکنیا^۱ (۲۰۰۴) در پژوهشی با رویکرد پدیدارشناختی و با استفاده از ابزار مصاحبه به بررسی نظرات فارغ‌التحصیلان کشور اوگاندا درباره برنامه درسی کتابداری و تناسب آن با بازار کار پرداختند. نتایج نشان داد که پنجاه درصد فارغ‌التحصیلان به عنوان کتابدار کار می‌کنند، در حالی که ۱۰ درصد نیز به عنوان دستیار کتابداران و دستیاران کتابخانه کار می‌کنند. علاوه بر این، پنج درصد به عنوان ویراستار داده، کارآموزان کتابدار و مسئول آرشیو مشغول بوده و بقیه در شغل‌های دیگر فعالیت دارند.

لی و ژانگ^۲ (۲۰۱۰) طی پژوهشی پیمایشی به بررسی عوامل تأثیرگذار بر فرصت‌های شغلی دانشجویان چینی پرداختند. نتایج مشخص کرد که میزان موفقیت جذب کار دانش‌آموختگان زن هر دو دانشکده به مراتب بالاتر از دانش‌آموختگان مرد بوده است. همچنین نتایج نشان داد که رتبه دانشگاه در وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان خود تأثیر بسیاری داشته است. به علاوه، احتمال اشتغال برای دانشجویان با مقاطع تحصیلی بالاتر بیشتر است.

بابو بارال^۳ (۲۰۱۸)، پژوهشی توصیفی با عنوان «وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان و فارغ‌التحصیلان دانشگاه جانپریا پردیس چندگانه» با استفاده از ابزار پرسشنامه در نمونه‌ای تصادفی به حجم ۹۰ نفر انجام داد.

1. Lutwama & Kigongo-Bukenya

2. Li & Zhang

3. Babu Baral

جامعه آماری این تحقیق متشکل از تمام دانشجویان تحصیلات تکمیلی که مدرک خود را در سال ۲۰۱۶ در این دانشگاه به اتمام رساندند (۱۶۵ نفر) می‌باشد. نتایج نشان داد، بیش از سه چهارم پاسخگویان (۸۵/۴ درصد) در مؤسسات خصوصی به عنوان کارکنان تمام‌وقت استخدام شده‌اند. همچنین اکثریت پاسخگویان یعنی ۶۰/۹ درصد در سطح دستیار، مشغول به کار بودند.

پیشینه مذکور در زمینه رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی حکایت از آن دارد، درصد بالایی از دانش‌آموختگان این رشته در طول سال‌های مختلف جذب بازار کار مرتبط با رشته تحصیلی خود شده‌اند و گذراندن دوره کارشناسی‌ارشد در دانشگاه‌های کشور، قابلیت حضور آنان در بازار کار مرتبط را در حد قابل قبولی افزایش داده و کتابداری شغل غالب افرادیست که در زمینه مرتبط با رشته تحصیلی فعالیت دارند. تحقیقات نشان داد در زمینه‌های تخصصی مثل کتابداری پزشکی، رجوع کارفرمایان به متخصصین این امر رضایت بخش نیست. نکته قابل بررسی این است که در سال‌های اخیر، میزان امیدواری دانشجویان به یافتن شغل مرتبط با رشته تحصیلی افول کرده است و در برخی پژوهش‌ها به طور معنی‌داری از حد متوسط پایین‌تر نشان داده شده است. همچنین پژوهش‌های داخلی و خارجی در زمینه وضعیت اشتغال نشان داد که میان نیازهای شغلی، تقاضای کارفرمایان در رشته‌های تخصصی و محتوای آموزشی تناسب کافی برقرار نیست.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف و ماهیت تحقیق در رده تحقیقات کاربردی به حساب می‌آید و با استفاده از روش پیمایشی و با رویکرد توصیفی صورت گرفته است. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش پرسشنامه محقق‌ساخته بوده است که پس از مطالعه مبانی نظری و پیشینه‌های تحقیق در قالب ۵۷ پرسش در ۴ بخش اطلاعات جمعیت‌شناختی فارغ‌التحصیلان، اطلاعات وضعیت تحصیلی آنان، اطلاعات وضعیت اشتغال آنان و نظر آنان در مورد تأثیر دانشگاه در کارایی فارغ‌التحصیلان تدوین شد. این پرسشنامه از جهت روایی به تأیید ۶ نفر از متخصصین علم اطلاعات و دانش‌شناسی و آمار درآمده است و پایایی آن با ضریب آلفای کرونباخ معادل ۰/۸۴۱ مورد تأیید قرار گرفته است. جامعه آماری تحقیق حاضر، متشکل از کلیه فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی در دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه قم (۴۰۲ نفر) است که اسامی آن‌ها از طریق بخش فارغ‌التحصیلان معاونت آموزشی دانشگاه در اختیار قرار گرفت. پرسشنامه در بین همه آن‌ها توزیع شد و ۳۰۲ نفر (بیش از ۷۵ درصد جامعه) پرسشنامه را تکمیل کردند. برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (جدول فراوانی، نمودارهای مناسب، میانگین، انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون خی دو) استفاده گردیده و کلیه تحلیل‌ها با استفاده از نسخه ۲۴ نرم‌افزار Spss انجام شده است.

یافته‌های پژوهش

در این قسمت نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها ارائه شده است. در ابتدا مشخصات جمعیت‌شناختی پاسخگویان مورد بررسی قرار گرفته و سپس بر اساس داده‌های گردآوری شده، پرسش‌های پژوهش پاسخ داده شده است.

جدول زیر توزیع فراوانی جامعه آماری و پاسخگویان را بر اساس جنسیت و مقطع تحصیلی آن‌ها در دانشگاه قم، نشان می‌دهد.

جدول ۱. توزیع فراوانی جامعه آماری و پاسخگویان بر اساس مقطع تحصیلی آن‌ها در دانشگاه قم

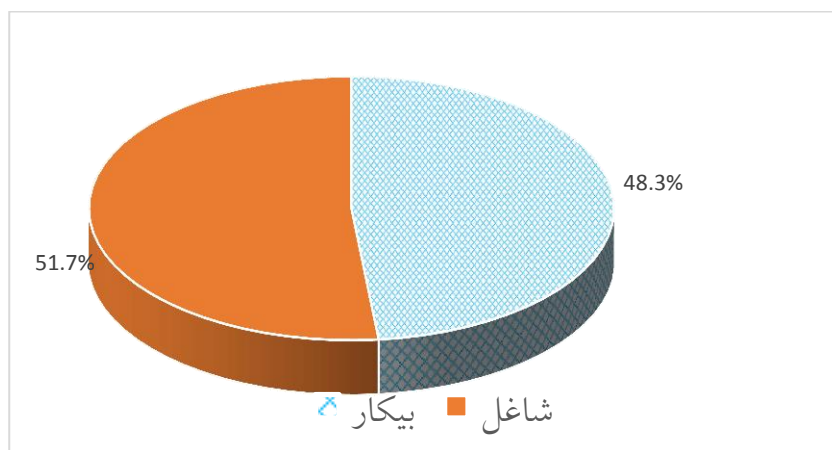
کل		مرد		زن		فارغ‌التحصیل
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۰۰	۳۳۶	۱۴/۶	۴۹	۸۵/۴	۲۸۷	مقطع کارشناسی جامعه آماری
۱۰۰	۲۴۴	۱۶/۸	۴۱	۸۳/۲	۲۰۳	پاسخگو
۱۰۰	۵۰	۲۸/۰	۱۴	۷۲/۰	۳۶	مقطع کارشناسی ارشد جامعه آماری
۱۰۰	۴۲	۲۸/۶	۱۲	۷۱/۴	۳۰	پاسخگو
۱۰۰	۱۶	۶/۳	۱	۹۳/۷	۱۵	هر دو مقطع در دانشگاه جامعه آماری
۱۰۰	۱۶	۶/۳	۱	۹۳/۷	۱۵	پاسخگو
۱۰۰	۴۰۲	۱۶/۰	۶۴	۸۴/۰	۳۳۸	مقطع کارشناسی ارشد کل
۱۰۰	۳۰۲	۱۷/۹	۵۴	۸۲/۱	۲۴۸	پاسخگو

جدول بالا نشان می‌دهد، ۲۴۴ پاسخگو فقط در مقطع کارشناسی از دانشگاه قم فارغ‌التحصیل شده‌اند، ۴۲ نفر از فارغ‌التحصیل کارشناسی‌ارشد این دانشگاه بوده و ۱۶ نفر نیز هر دو مقطع را در این مرکز آموزشی سپری کرده‌اند.

جنسیت فارغ‌التحصیلان نشان می‌دهد، از جامعه آماری پژوهش که مشتمل بر ۳۳۸ زن (۸۴/۰ درصد جامعه) و ۶۴ مرد (۱۶/۰ درصد جامعه) بوده است، تعداد ۲۴۸ زن (۸۲/۱ درصد پاسخگویان) و ۵۴ مرد (۱۷/۹ درصد پاسخگویان) به پرسشنامه‌ها پاسخ داده‌اند.

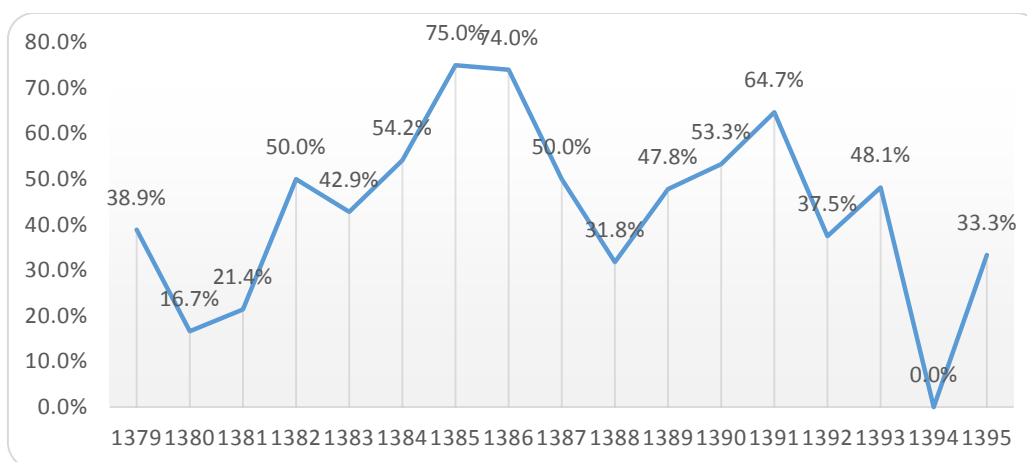
پاسخ به پرسش اول پژوهش ابعادی دارد که در نمودارهای ۱ و ۲ و همچنین جدول ۲ نتایج نشان داده شده است.

نمودار صفحه بعد حاکی از وضعیت اشتغال و بیکاری فارغ‌التحصیلان رشته است.

نمودار ۱. توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس وضعیت اشتغال آن‌ها

بر این اساس، ۵۱/۷ درصد پاسخگویان در زمان انجام تحقیق شاغل بوده و ۴۸/۳ درصد بیکار بوده‌اند. وضعیت بیکاری فارغ‌التحصیلان در طول سال‌های مورد بررسی در نمودار زیر ارائه شده است.

نمودار ۲. درصد افراد بیکار به تفکیک سال ورود به دانشگاه قم

نمودار فوق درصد بیکاری پاسخگویان هر ورودی را نسبت به تعداد کل پاسخگویانی که در همان سال جذب دانشگاه قم شده‌اند، نشان می‌دهد. کمترین درصد بیکاری (به تعبیر دیگر، بالاترین درصد اشتغال) مربوط به فارغ‌التحصیلان ورودی ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱ و ۱۳۹۴ دانشگاه قم است و بالاترین درصد بیکاری در بین ورودی‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ مشاهده می‌شود. بیکاری در پذیرش‌شدگان سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ تقریباً وضعیت صعودی داشته و پس از کاهش بیکاری در چند سال، مجدداً برای ورودی‌های سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۱ این وضعیت صعودی تکرار شده است.

همچنین به منظور نشان دادن وضعیت اشتغال و بیکاری در پاسخگویان ورودی سال‌های ۱۳۷۹-۱۳۸۸ و مقایسه آن با ورودی‌های سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۵ جدول زیر ترسیم گردیده است.

جدول ۲. میزان بیکاری و اشتغال ورودی‌ها، به تفکیک دو دهه فعالیت دانشگاه قم در پذیرش دانشجوی علم‌اطلاعات و دانش‌شناسی

ورودی‌های ۱۳۷۹-۱۳۸۸		ورودی‌های ۱۳۸۹ به بعد	
شاغل	فرآوانی	۹۱	۶۵
	درصد	۵۳/۲	۴۹/۶
بیکار	فرآوانی	۸۰	۶۶
	درصد	۴۶/۸	۵۰/۴
پاسخگو	فرآوانی	۱۷۱	۱۳۱

بر این اساس، وضعیت اشتغال و بیکاری مجموع پاسخگویان ورودی سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۸، با مجموع ورودی‌هایی که در سال‌های ۱۳۸۹ به بعد پذیرش شده‌اند؛ تفاوت چندانی ندارد و در هر دو دهه تقریباً نیمی از فارغ‌التحصیلان شاغل می‌باشند.

جهت پاسخگویی به پرسش دوم پژوهش، توزیع فرآوانی افراد بیکار و شاغل به تفکیک جنسیت آن‌ها در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۳. وضعیت اشتغال پاسخگویان به تفکیک جنسیت

وضعیت اشتغال	جنسیت	
	زن	مرد
شاغل	فرآوانی ۱۲۲	فرآوانی ۳۴
	درصد ۴۹/۲	درصد ۶۳/۰
بیکار	فرآوانی ۱۲۶	فرآوانی ۲۰
	درصد ۵۰/۸	درصد ۳۷/۰
جمع	فرآوانی ۲۴۸	فرآوانی ۵۴
	درصد ۱۰۰/۰	درصد ۱۰۰/۰

در بین پاسخگویان مرد، ۶۳ درصد مربوط به افراد شاغل است اما شاغلین در جامعه زنان ۴۹/۲ درصد است.

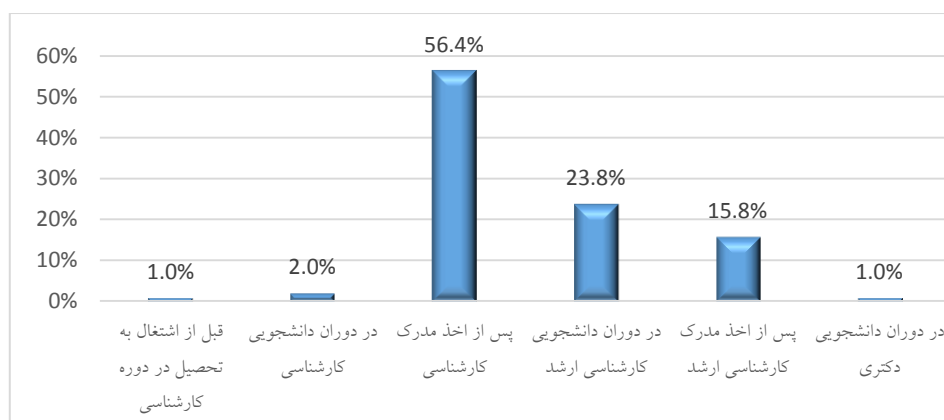
در پاسخ به پرسش سوم مبنی بر این که وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان در حوزه‌های تخصصی رشته به تفکیک جنسیت چگونه است، ارتباط بین شغل و رشته تحصیلی پاسخگویان شاغل بررسی شده است و نتایج در جدول ۴ نشان داده شده است.

جدول ۴. میزان اشتغال در حوزه‌های تخصصی و غیر تخصصی رشته به تفکیک جنسیت

اشتغال در حوزه تخصصی رشته	زن		مرد		جمع
	فرآوانی درصد	فرآوانی درصد	فرآوانی درصد	فرآوانی درصد	درصد
خیر	۳۶	۲۹/۵	۱۹	۵۵/۹	۳۵/۳
بله	۸۶	۷۰/۵	۱۵	۴۴/۱	۶۴/۷
جمع	۱۲۲	۱۰۰/۰	۳۴	۱۰۰/۰	۱۵۶

$\chi^2 = ۸/۱۰۳ = ۰/۰۰۴P =$

از بین ۱۵۶ پاسخگوی شاغل، ۶۴/۷ درصد (۱۰۱ نفر) در شغلی مرتبط با رشته تحصیلی خود فعالیت می‌کنند؛ اما، ۳۵/۳ درصد (۵۵ نفر) اعلام کرده‌اند که بین شغل و تحصیلات ایشان ارتباط وجود ندارد. نسبت افرادی که در شغل مرتبط با رشته تحصیلی خود فعالیت می‌کنند در پاسخگویان زن و مرد به صورت معنی‌داری متفاوت است. در بین زنان ۷۰/۵ درصد و در بین مردان ۴۴/۱ درصد بوده است. زمان آغاز به کار پاسخگویان در مشاغل مرتبط با رشته تحصیلی برای همه آن‌ها یکسان نبوده است. نمودار زیر زمان آغاز به فعالیت پاسخگویان را نشان می‌دهد.

نمودار ۳. زمان آغاز فعالیت پاسخگویان شاغل در شغل مرتبط با رشته تحصیلی

اکثر پاسخگویان (۵۶/۴ درصد) بعد از اخذ مدرک کارشناسی در شغل مرتبط با رشته تحصیلی فعالیت خود را شروع کرده‌اند. ۲۳/۸ درصد نیز در حین اشتغال به تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد شغل خود را آغاز کرده‌اند. ۱۵/۸ درصد نیز پس از اتمام دوره کارشناسی ارشد شغل خود را آغاز کرده‌اند. از پاسخگویان شاغل در مشاغل مرتبط با رشته تحصیلی، خواسته شده است میزان معطلی خود را برای یافتن شغل بیان کنند. نتایج در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. مدت زمان معطلی برای یافتن شغل

زمان	فراوانی	درصد
کمتر از یک سال	۵۰	۴۹/۵
بین یک تا دو سال	۲۵	۲۴/۸
بیش از دو سال	۲۶	۲۵/۷
جمع	۱۰۱	۱۰۰/۰

تقریباً نیمی از پاسخگویان شاغل در زمینه‌های تخصصی رشته، برای پیدا کردن شغل، کمتر از یک سال انتظار کشیده‌اند. نسبت کسانی که بین یک تا دو سال و بیش‌تر از دو سال برای یافتن شغل منتظر بوده‌اند تقریباً برابر (حدود ۲۵ درصد) است.

پرسش چهارم پژوهش که فارغ‌التحصیلان شاغل در حوزه‌های تخصصی (۱۰۱ نفر) به آن پاسخ داده‌اند، مربوط به زمینه فعالیت آنان در شغل‌های مرتبط با رشته است که در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۶. توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس زمینه شغلی آن‌ها

شغل	فراوانی	درصد	شغل	فراوانی	درصد
کتابدار	۵۷	۵۶/۴	رئیس اداره کتابخانه‌ها	۳	۳/۰
مسئول کتابخانه	۱۵	۱۴/۹	انتشارات	۲	۲/۰
کارمند نهادهای علمی- فرهنگی	۶	۵/۹	کارشناس پژوهش	۲	۲/۰
کارشناس تحقیق و توسعه	۳	۳/۰	کارشناس علم‌سنجی	۲	۲/۰
فهرست‌نویس	۳	۳/۰	سایر	۸	۷/۹
جمع				۱۰۱	۱۰۰/۰

اکثر پاسخگویان (۵۶/۴ درصد) در زمینه کتابداری اشتغال دارند. ۱۴/۹ درصد از آن‌ها در سمت مسئول کتابخانه، ۳ درصد در سمت رئیس اداره کتابخانه‌ها و ۳ درصد در تخصص فهرست‌نویسی فعالیت دارند که این شغل‌ها مستقیماً با کتابخانه‌ها در ارتباط است.

باقیمانده پاسخگویان در زمینه‌های دیگری همچون کارمند نهادهای دانشگاهی و کتابخانه‌ای، کارشناس تحقیق و توسعه، انتشارات، پژوهشگر و کارشناس پژوهشی، کارشناس علم‌سنجی، مدیر عامل، کارشناس استنادی، خدمات اداری و مالی کتابخانه‌ها و... مشغول به کار هستند.

بحث

از یک سو هدف اصلی نظام آموزش عالی در کشورهای مختلف، تولید نیروی انسانی توانمند برای نیازهای جامعه است و از سوی دیگر اکثر قریب به اتفاق دانشجویان، با انگیزه اشتغال در زمینه‌های تخصصی و گره‌گشایی از نیازهای جامعه وارد دانشگاه می‌شوند. در کشورهای مختلف سیاستگذاران و برنامه‌ریزان همواره در تلاش برای تحقق این اهداف و رفع این نیازها هستند. از آنجا که در سالیان اخیر، کشور ما با مشکل یا به تعبیر دیگر بحران بیکاری فارغ‌التحصیلان مواجه است، لازم است برنامه‌ریزان از منظری واقع‌بینانه‌تر وضعیت و شرایط شغلی فارغ‌التحصیلان رشته‌های مختلف تحصیلی را بررسی کنند و به دنبال آن تصمیمات مناسب را اتخاذ نمایند.

پژوهش حاضر، به بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه قم - که نزدیک به دو دهه از عمر فعالیت آموزشی آن می‌گذرد- پرداخته است. در این بخش، بر اساس یافته‌ها به تحلیل وضع موجود و مقایسه آن با پژوهش‌های دیگر پرداخته می‌شود.

رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی در دانشگاه قم از سال ۱۳۷۹ با پذیرش ۱۹ نفر دانشجو کار خود را آغاز کرد که از آن تاریخ تا زمان مورد بررسی (سال ۱۳۹۷)، تعداد ۳۵۲ نفر در مقطع کارشناسی و ۶۶ نفر در مقطع کارشناسی ارشد فارغ‌التحصیل شده‌اند. از فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی دانشگاه قم، تعداد ۵۰ نفر (۱۴/۱ درصد) مرد بوده و ۳۰۲ نفر (۸۵/۹ درصد) زن و از مقطع کارشناسی ارشد، ۱۵ نفر از پاسخگویان مرد (۲۲/۷ درصد) و ۵۱ نفر (۷۷/۳ درصد) زن بوده‌اند. در خصوص بالا بودن درصد زنان باید گفت از آنجائی که رشته کار خود را در دانشگاه قم با پذیرش دانشجوی دختر آغاز کرده و تا سال ۱۳۹۰ هیچ دانشجوی پسری پذیرش نمی‌کرد، این امر باعث شده است که تعداد دانشجویان دختر بیشتر از پسران باشد.

در رابطه با وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان، یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که ۵۱/۷ درصد از آنان شاغل و ۴۸/۳ درصد از آنان بیکار بوده‌اند. یافته‌های سعیدی‌رضوانی، محمدحسین‌زاده و باغلی (۱۳۸۹) در زمینه اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته کتابداری با ۵۳/۳ درصد شاغل، هماهنگی بالایی با این پژوهش دارد. در میان فارغ‌التحصیلان کارشناسی دانشگاه قم در دانشکده‌های مختلف، پژوهش جعفری‌هرندی (۱۳۹۸) نشان می‌دهد، نرخ اشتغال فارغ‌التحصیلان ۲۵/۳ درصد بوده است، ۳۴/۵ درصد در حین انجام پژوهش دانشجوی و بیش از ۴۰ درصد آنان بیکار بوده‌اند، که با یافته‌های پژوهش حاضر همسو می‌باشد. علاوه بر این، یافته پژوهش حاضر با نگرانی دانشجویان کتابداری نسبت به آینده شغلی خود که جهانی (۱۳۹۳) آن را بررسی کرده است، مطابقت دارد. وی به این نتیجه دست یافت که ۴۸/۴ درصد از دانشجویان نسبت به آینده شغلی خود ابراز نگرانی کرده‌اند؛ اما بر خلاف یافته پژوهش حاضر، آفاجان (۱۳۹۱) وضعیت بهتری از اشتغال

را گزارش کرده‌اند. در پژوهش‌های انجام شده در دیگر کشورها نیز لوتوما و کیکونگو بوکنیا (۲۰۰۴) به بررسی نظرات فارغ‌التحصیلان کشور اوگاندا، شانگوی و اوچالا^۱ (۲۰۱۱) به ارزیابی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان بخش علوم کتابداری دانشگاه زولوند بین سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۰۹ و بابو بارال (۲۰۱۸) به کاوش در وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان و فارغ‌التحصیلان دانشگاه جانپریا پردیس چندگانه پرداختند که مطالعات آن‌ها اشتغال بالای ۸۰ درصد را نشان می‌دهد. این تفاوت‌ها بیشتر ناظر به تفاوت مکانی و تفاوت ساختارهای اقتصادی حاکم بر هر کشور است. مرور یافته‌های وضعیت اشتغال حاکی از آن است که وضعیت اشتغال در کشور از اواخر دهه ۱۳۸۰ به بعد وضعیت نزولی به خود گرفته و بیکاری فارغ‌التحصیلان در دهه اخیر، به صورت کلی رو به فزونی بوده است. علت عمده این مسئله را می‌توان در وضعیت اقتصادی نابسامان یک دهه اخیر در کشور، تعطیلی واحدهای تولیدی، نامناسب بودن فضای کسب و کار (صیدایی، بهاری و زارعی، ۱۳۹۰) و ... جستجو کرد که به صورت مستقیم بازار کار و میزان شغل در جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. گرچه نابسامانی وضعیت اشتغال در سال‌های اخیر فراگیر بوده و مختص رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی نیست؛ اما فشارهای اقتصادی بر کارفرمایان دولتی و غیردولتی و ناتوانی آن‌ها در پرداخت حقوق و مزایا، سهمیه استخدامی متخصصین این رشته را کاهش داده است. عدم وجود سهمیه استخدام کتابداری در آزمون استخدام دستگاه‌های اجرایی کشور در سال‌های اخیر شاهدهی بر این ادعاست.

یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد، در بین پاسخگویان مرد، ۶۳ درصد به شغل دست یافته‌اند، اما شاغلین در جامعه زنان ۴۹/۲ درصد است. از این منظر، پژوهش پیش‌رو مطابقت نزدیکی با پژوهش بختیار نصرآبادی و نوروزی (۱۳۸۴) و شرفی و مقدم (۱۳۹۳) دارد. جعفری هرنیدی (۱۳۹۸) در پژوهش خود اشتغال دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه قم را بررسی کرده است. وی در پژوهش خود نشان داد از بین دختران، تنها ۱۹/۵ درصد و از بین پسران ۳۰/۱ درصد شاغل هستند. با توجه به آنچه گفته شد و همچنین از آنجا که بخش اعظم جامعه این پژوهش را فارغ‌التحصیلان کارشناسی رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی تشکیل می‌دهند، می‌توان دریافت شرایط اشتغال در این رشته نسبت به میزان کلی اشتغال دانشگاه قم، در وضعیت بهتری قرار دارد. همچنین این میزان اشتغال در بین زنان و مردان، در مقایسه با پژوهش رحیمیان، جهانی‌جوانمردی و نوروزی (۱۳۹۷) سطح بالاتری از اشتغال را در زنان و مردان نشان می‌دهد. بر خلاف این، در پژوهش سعیدی‌رضوانی و دیگران (۱۳۸۹) سطح اشتغال در بین زنان و همچنین مردان، نسبت به تحقیق پیش‌رو با اختلاف زیادی بالاتر است. تفاوت‌های مشاهده شده می‌تواند ناشی از تفاوت در مقطع زمانی و جوامع آماری و رشته‌های تحصیلی باشد. علاوه بر عوامل مطرح‌شده، موقعیت مکانی و شرایط فرهنگی نیز در بالاتر

بودن اشتغال زنان از مردان در تحقیق لی و ژانگ (۲۰۱۰) که به بررسی عوامل تأثیرگذار بر فرصت‌های شغلی دانشجویان چینی پرداختند، مؤثر بوده است.

عقیده بر آن است که رعایت تناسب میان تقاضای بازار کار و میزان پذیرش دانشجو توسط مراکز آموزش عالی از عوامل مهم و اثرگذار در آمار اشتغال و بیکاری می‌باشد و در نظر گرفتن آینده شغلی و ظرفیت‌ها و وجود زمینه‌های به کارگیری فارغ‌التحصیلان می‌تواند به عنوان یکی از مؤلفه‌های تعیین میزان پذیرش قلمداد گردد. در این پژوهش، به منظور بررسی این مسئله، وضعیت اشتغال و بیکاری فارغ‌التحصیلان بر اساس سال ورود آن‌ها به دانشگاه قم مورد توجه قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد، در میان تمام سال‌هایی که دانشگاه قم اقدام به جذب دانشجو در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی کرده است، کمترین درصد بیکاری مربوط به فارغ‌التحصیلان ورودی ۱۳۸۰، ۱۳۸۱ و ۱۳۹۴ دانشگاه قم می‌باشد و بالاترین درصد بیکاری در بین ورودی‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ مشاهده می‌شود.

پژوهش حاضر نشان می‌دهد بیکاری در پذیرش‌شدگان سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ تقریباً وضعیت صعودی داشته و پس از کاهش بیکاری در چند سال، مجدداً برای ورودی‌های سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۱ این وضعیت صعودی تکرار شده است. از سویی بیکاری در حال رشد است، و از سوی دیگر اکثر فارغ‌التحصیلان بیکار، دلیل خود را «نبود فرصت‌های شغلی» قلمداد کرده‌اند. از ترکیب این دو مؤلفه می‌توان دریافت دانشجویان، جویای کار هستند و این فرصت‌های شغلی متناسب با سطح علمی و فرهنگی فارغ‌التحصیلان است که به میزان کافی وجود ندارد.

علاوه بر این، در پژوهش حاضر مقایسه اشتغال مجموع پاسخگویان ورودی‌های ۱۳۷۹-۱۳۸۸ با مجموع پاسخگویان پذیرش‌شده در سال‌های ۱۳۸۹ به بعد، مقایسه گردید و این نتیجه حاصل شد که تقریباً نیمی از پاسخگویان هر دو دهه در حالت بیکاری به سر می‌برند. البته برای بررسی و تحلیل این آمار و ارقام، بالا بودن تعداد زنان در پاسخگویان این پژوهش را نباید نادیده انگاشت. شاید بتوان گفت، بالا بودن آمار بیکاری در سال‌های ۱۳۷۹-۱۳۸۸ بدین جهت است که ۱۰۰ درصد جامعه آماری و پاسخگویان را زنان تشکیل داده‌اند و به لحاظ خانوادگی، اجتماعی و فرهنگی تمایل به اشتغال زنان - از دیدگاه خود آنان یا خانواده‌هایشان - کمتر بوده و به میزانی که امروزه اشتغال زن در بین اعضای خانواده رواج دارد و یک ضرورت و نیاز تلقی می‌گردد، وجود نداشته است؛ اما در هر صورت، صرف هزینه‌های آموزشی برای رفع نیازهای جامعه و بارور ساختن بُعد علمی افراد برای تصدی متخصصان بر مناصب شغلی، همچنین وجود انگیزه اشتغال به کار، در قشر عمده فارغ‌التحصیلان، به علاوه این که در سالیان اخیر علاوه بر مردان، این احساس در بین زنان فارغ‌التحصیل هم افزایش محسوسی داشته است، این ضرورت را به وجود می‌آورد که دولت‌ها و مراکز مرتبط برای زمینه‌سازی

شغلی بر برنامه‌ریزی و همت خود افزوده و عملکرد خود را اصلاح و تقویت نمایند و عوامل دانشگاه قم نیز در میزان پذیرش این مرکز در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی تجدیدنظر کرده و تناسب آن را با بازار کار و آینده شغلی این رشته لحاظ نمایند.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد، در بین پاسخگویان مرد، ۶۳ درصد به شغل دست یافته‌اند؛ اما شاغلین در جامعه زنان ۴۹/۲ درصد است. جعفری هرندی (۱۳۹۸) در پژوهش خود اشتغال دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه قم را بررسی کرده است. وی در پژوهش خود نشان داد از بین دختران، تنها ۱۹/۵ درصد و از بین پسران ۳۰/۱ درصد شاغل هستند. از آنجا که بخش اعظم جامعه این پژوهش را فارغ‌التحصیلان کارشناسی رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی تشکیل می‌دهند، می‌توان دریافت شرایط اشتغال در این رشته نسبت به میزان کلی اشتغال دانشگاه قم، در وضعیت بهتری قرار دارد. بر خلاف این، در پژوهش سعیدی‌رضوانی و دیگران (۱۳۸۹) سطح اشتغال در بین زنان و همچنین مردان، نسبت به تحقیق پیش‌رو با اختلاف زیادی بالاتر است.

همچنین یافته‌ها نشان داد: ۶۴/۷ درصد (۱۰۱ نفر) از پاسخگویان شاغل، در شغلی مرتبط با رشته تحصیلی خود فعالیت می‌کنند؛ اما ۳۵/۳ درصد (۵۵ نفر) اعلام کرده‌اند که بین شغل و تحصیلات ایشان ارتباط وجود ندارد. در پژوهش سعیدی‌رضوانی و دیگران (۱۳۸۹)، حسین‌نژاد (۱۳۹۴) و جعفری هرندی (۱۳۹۸) نیز بیش از ۶۰ درصد شاغلین در حوزه‌های مرتبط با رشته، اشتغال داشته‌اند. میزان اشتغال به شغل‌های مرتبط در پژوهش حبیب‌اله نتاج عمران (۱۳۹۰) که مربوط به رشته تربیت بدنی است، بیشتر از نتایج تحقیق پیش‌رو بوده است؛ زیرا در تحقیق او نرخ اشتغال مرتبط، ۷۷/۵ درصد است. بیگدلی و دیگران (۱۳۹۶) با نظرسنجی از دانشجویان دریافتند که امید آنان برای یافتن شغل مرتبط و همچنین شغل نیمه‌مرتبط با کتابداری به صورت معنی‌داری از متوسط فرضی کمتر است. این یافته را می‌توان به خاطر تفاوت در جامعه آماری مرتبط با این یافته و محدود کردن شغل فارغ‌التحصیلان این رشته به کتابداری دانست. علاوه بر این، در پژوهش حاضر ارتباط شغل فارغ‌التحصیلان شاغل با رشته تحصیلی آن‌ها بررسی شده است در حالی که بیگدلی و دیگران (۱۳۹۶) میزان امیدواری دانشجویان این رشته اعم از شاغل و بیکار را مورد بررسی قرار داده‌اند.

در پژوهش حاضر نشان داده شد، نسبت افرادی که در شغل مرتبط با رشته تحصیلی خود فعالیت می‌کنند در پاسخگویان زن و مرد به صورت معنی‌داری متفاوت است. در بین زنان ۷۰/۵ درصد و در بین مردان ۴۴/۱ درصد بوده است. جعفری هرندی (۱۳۹۸) در بررسی وضعیت اشتغال دانشجویان دانشکده‌های مختلف دانشگاه قم در طی سه سال نشان داد، نرخ اشتغال مرتبط پسران شاغل ۷۵/۶ و نرخ اشتغال مرتبط

دختران ۵۹/۱ است. ناهماهنگی بین یافته پژوهش حاضر با نتیجه تحقیق جعفری هرنندی (۱۳۹۸) امری طبیعی است، زیرا وی با نمونه‌گیری از فارغ‌التحصیلان کارشناسی دانشکده‌های مختلف دانشگاه قم به مطالعه پرداخته است اما تحقیق حاضر بر یک رشته تحصیلی متمرکز است؛ به علاوه بین این دو تحقیق در مقاطع زمانی مورد بررسی و مقاطع تحصیلی بررسی شده تفاوت وجود دارد. در هر حال بر اساس ملاحظات اجتماعی، فرهنگی و وظایف محوله، شرایط برای مردان به گونه‌ایست که نیاز وافرتری به اشتغال دارند و به هر ترتیب برای گذران امور دنبال شغل هستند؛ اما در زمینه‌های تخصصی هر رشته، بسته به شرایط شغل‌های مرتبط با رشته، جنسیت غالب شاغلین متفاوت است. در پژوهش حاضر، از آنجا که غالب پاسخگویان را زنان تشکیل داده‌اند و محیط کاری این رشته بیشتر مراکز علمی- فرهنگی و کتابخانه‌ها می‌باشد زنان فارغ‌التحصیل این رشته نیز بیشتر علاقه به کار در زمینه‌های مرتبط نشان می‌دهند، زیرا این محیط‌ها جنبه‌های فرهنگی بالاتری دارد، خطرات و ریسک‌های برخی شغل‌های چالشی را نداشته و آرامش بیشتری در آن حاکم است، بنابراین با روحیه زنان سازگارتر است.

یکی دیگر از مؤلفه‌هایی که می‌تواند میزان اثربخشی و جایگاه مقاطع مختلف تحصیلی این رشته را روشن کند، زمان آغاز فعالیت تخصصی شاغلین در حوزه‌های تخصصی است. یافته‌های این پژوهش نشان داد، اکثر پاسخگویان (۵۶/۴ درصد) بعد از اخذ مدرک کارشناسی در شغل مرتبط با رشته تحصیلی فعالیت خود را شروع کرده‌اند. ۲۳/۸ درصد نیز در حین اشتغال به تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد شغل خود را آغاز کرده‌اند. ۱۵/۸ درصد نیز پس از اتمام دوره کارشناسی ارشد شغل خود را آغاز کرده‌اند. در همین راستا پژوهش کربلاآقایی کامران (۱۳۸۷) نشان داده است که، ۷۴/۷ درصد از پاسخگویان در حین تحصیل مقطع کارشناسی یا حداکثر تا یک سال پس از آن، به شغل کتابداری مشغول شده‌اند.

این‌که بیش از ۸۰ درصد شاغلین مرتبط با رشته، قبل از اتمام مقطع کارشناسی‌ارشد در شغل‌های تخصصی اشتغال یافته‌اند، نشان می‌دهد که بیشتر محیط‌های شغلی تخصصی برای آنان، محیط‌هایی است که تخصص‌های آموخته‌شده فارغ‌التحصیلان در گرایش‌های مختلف علمی این رشته، بدون استفاده واقع می‌شود. البته دلیل آن هم می‌تواند تمرکز تقریباً ۸۰ درصدی شاغلین مرتبط، به شغل‌های کتابخانه‌ای مثل کتابداری باشد. به علاوه این یافته که بیش از ۵۰ درصد شاغلین حوزه‌های مرتبط با رشته، فقط با پایان مقطع کارشناسی به شغل خود دست یافته‌اند، این احتمال را به وجود می‌آورد که از سویی انگیزه ادامه تحصیل برای بخش زیادی از آنان به جهت دستیابی به امکانات و مزایای شغلی بالاتر بوده است و از سوی دیگر برخی از این افراد شاهد عدم تطابق بین محتوای درسی و نیازهای بازار کار می‌باشند (یعنی این که بخش زیادی از محتوای درسی تخصصی را در محیط‌های شغلی استفاده نمی‌کنند) و تصور بی‌فایده بودن تحصیلات تخصصی

برای آنان پیش می‌آید. در همین تحقیق نیز قابل مشاهده است که بیش از ۴۵ درصد افرادی که پس از مقطع کارشناسی ادامه تحصیل داده‌اند، ارتقاء جایگاه اجتماعی و ارتقاء امکانات شغلی را انگیزه خود تلقی نموده‌اند. در این پژوهش از فارغ‌التحصیلان شاغل در حوزه‌های تخصصی خواسته شد که مدت زمان معطلی خود برای یافتن شغل را از زمان اقدام به یافتن شغل مرتبط، مشخص کنند. از پاسخ آنان این نتیجه به دست آمد که تقریباً نیمی از پاسخگویان شاغل (۴۹/۵ درصد)، برای پیدا کردن شغل، کمتر از یک سال انتظار کشیده‌اند. بررسی زمینه‌های فعالیت شاغلین در حوزه‌های تخصصی حاکی از آن است که، اکثر پاسخگویان (۵۶/۴ درصد) در زمینه کتابداری اشتغال دارند. ۱۴/۹ درصد از آن‌ها در سمت مسئول کتابخانه و ۳ درصد در تخصص فهرست‌نویسی فعالیت دارند. همچنین با توجه به این که در ساختار نهاد کتابخانه‌های عمومی علاوه بر مدیر کل کتابخانه‌های استان، برای هر شهرستان نیز رئیس اداره کتابخانه‌ها انتخاب می‌شود، ۳ درصد از فارغ‌التحصیلان در این سمت به عنوان رئیس اداره کتابخانه‌های شهرستان‌ها انجام وظیفه می‌کنند. این یافته‌ها نشان می‌دهد: بیش از سه چهارم مشاغل تخصصی بررسی شده، مستقیماً با کتابخانه در ارتباط است. پژوهش لوتوما و کیکونگو بوکونیا (۲۰۰۴) و شانگوی و اوچالا (۲۰۱۱) نیز همین نتیجه را نشان می‌دهد. بنابراین، علاوه بر آن که می‌توان با گسترش و توسعه کتابخانه‌ها و استخدام متخصصین این رشته در اداره کتابخانه‌ها، در جهت بهبود وضعیت اشتغال این رشته گام برداشت اما باید توجه داشت، ممکن است گرایش اکثر فارغ‌التحصیلان به اشتغال در کتابخانه، به دلیل عدم آگاهی آنان از گستره اشتغالات مربوط به رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی و عدم آمادگی آنان در این جهات و همچنین پایین بودن سطح کارآفرینی در زمینه‌های تخصصی این رشته توسط اساتید و دانشجویان باشد. از این رو، تبیین مشاغل مرتبط با این رشته و ایجاد آمادگی برای آن نیازهای شغلی، همچنین بالا بردن سطح کاربردی دروس ارائه شده در دانشگاه، مرتبط ساختن دانشجویان با محیط‌های شغلی مرتبط غیر از کتابخانه، ارائه روش‌های کارآفرینی، مشارکت اساتید در امر کارآفرینی و در نظر گرفتن مشوق‌هایی در جهت کارآفرینی می‌تواند کاربردهای شغلی این رشته را به جایگاه واقعی خود نزدیکتر سازد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

همانطور که ملاحظه شد، این پژوهش در راستای بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه قم است. با توجه به آنچه مطرح شد، بیش از ۸۰ درصد پاسخگویان این تحقیق را زنان تشکیل داده‌اند. از میان پاسخگویان تقریباً نیمی از فارغ‌التحصیلان این رشته بیکار هستند. کمترین درصد بیکاری مربوط به فارغ‌التحصیلان ورودی ۱۳۸۰، ۱۳۸۱ و ۱۳۹۴ دانشگاه قم می‌باشد و بالاترین درصد بیکاری در بین

ورودی‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ مشاهده می‌شود. همچنین بیکاری در پذیرش‌شدگان سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ و ورودی‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۱ وضعیت صعودی داشته است. موضوع رشد بیکاری از اواخر دهه ۱۳۸۰ به بعد مسئله‌ای همگانی است که در سطح کل کشور و رشته‌های مختلف تحصیلی وجود دارد. گرچه در میزان اشتغال به هر شغلی نسبت مردان در مقایسه با زنان بیشتر بوده است ولی این مقایسه در شغل‌های تخصصی رشته نتیجه معکوس را نشان داده است، به نحوی که بالای ۷۰ درصد زنان شاغل، در حوزه‌های تخصصی رشته فعالیت داشته و از میان مردان تنها ۴۴/۱ درصد به شغل‌های مرتبط مشغول هستند. بیش از ۸۰ درصد فارغ‌التحصیلان شاغل در زمینه‌های مرتبط با رشته، قبل از اتمام کارشناسی ارشد به فعالیت‌های تخصصی خود مشغول شده‌اند. معطلی جهت یافتن شغل تخصصی، برای تقریباً نیمی از پاسخگویان این تحقیق کمتر از یک سال بوده و ۲۵ درصد نیز بین یک تا دو سال برای دستیابی به حرفه تخصصی تلاش کرده‌اند. در نگاه به زمینه‌های فعالیت پاسخگویان این نتیجه حاصل شد که بیش از سه چهارم مشاغل تخصصی بررسی‌شده، مستقیماً با کتابخانه در ارتباط است و افراد بیشتر در سمت کتابدار، مسئول کتابخانه، رئیس اداره کتابخانه‌ها و فهرست‌نویس فعالیت دارند. این نتیجه علاوه بر آن که می‌تواند حاکی از ظرفیت گسترده کتابخانه‌ها برای اشتغال فارغ‌التحصیلان این رشته باشد، اما تمرکز شغلی روی این موضوع می‌تواند به دلیل عدم آگاهی دانشجویان از گستره اشتغال‌های مربوط به رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی و عدم آمادگی آنان در این جهات و همچنین پایین بودن سطح کارآفرینی در زمینه‌های تخصصی این رشته توسط اساتید و دانشجویان باشد.

با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهادهای زیر برای بهبود وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان به مدیران و برنامه‌ریزان اجرایی و آموزشی ارائه می‌گردد:

۱- با توجه به این که ۸۲/۱ درصد از پاسخگویان را زنان تشکیل داده‌اند و ۵۰/۸ درصد از زنان در شرایط بیکاری هستند و نرخ بیکاری در کل پاسخگویان ۴۸/۳ درصد می‌باشد، تجدیدنظر در میزان پذیرش و برقراری توازن جنسیتی در پذیرش دانشجویان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی مبتنی بر نیازهای واقعی بازار کار و زمینه‌های اشتغال‌زایی ضروری است.

۲- با توجه به این که تقریباً نیمی از پاسخگویان شاغل در زمینه‌های تخصصی رشته برای پیدا کردن شغل، کمتر از یک سال انتظار کشیده‌اند، به دانشجویان پیشنهاد می‌شود در طول دوران تحصیل خود با کتابخانه‌ها، مراکز اطلاع‌رسانی به شکل کارورزی، کار افتخاری و کار پروژه‌ای در تماس باشند تا زمینه جذب خود را در آنجا افزایش دهند.

۳- برای افزایش زمینه‌های شغلی مرتبط با رشته، نقش علم اطلاعات و حرفه‌های تخصصی دانش‌آموختگان این رشته به سازمان‌ها، نهادها و مؤسساتی که قابلیت استفاده شغلی از کارشناسان

علم اطلاعات را دارند، معرفی شود. این آگاهی‌بخشی به سازمان‌ها می‌تواند زمینه‌های کاری فارغ‌التحصیلان را افزایش دهد.

۴ - نظر به این که اکثر شاغلین حوزه‌های تخصصی در شغل کتابداری اشتغال دارند، می‌توان به وسیله معرفی مشاغل تخصصی متنوع این رشته، تولید مشاغل و آموزش روش‌های کارآفرینی به دانشجویان، زمینه‌های شغلی فارغ‌التحصیلان این رشته را گسترش داد.

۵ - مهمترین پیشنهاد که انتظار می‌رود ضامن اجرایی پیشنهادات قبلی و عامل تحول در وضعیت اشتغال باشد، تشکیل انجمن کار و اشتغال دانش‌آموختگان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی متشکل از اساتید و فارغ‌التحصیلان علاقه‌مند و داوطلب برای رسیدگی به جوانب مختلف اشتغال فارغ‌التحصیلان این رشته است که با ساختاری نظام‌مند در صدد رفع مشکل اشتغال برآیند.

به عنوان پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱ - انجام پژوهش‌هایی مشابه با تحقیق حاضر، در مراکز آموزشی دیگر
- ۲ - انجام پژوهش‌های مشابه با پژوهش حاضر در فاصله‌های زمانی کوتاه‌تر، مثلاً ۵ سال یک‌بار
- ۳ - پژوهشی در مقایسه وضعیت اشتغال این رشته با سایر رشته‌ها
- ۴ - بررسی ارتباط عوامل جمعیت‌شناختی با وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان این رشته
- ۵ - پژوهش پیرامون تناسب مواد درسی تخصصی و عملی این رشته با بازار کار آن

سپاسگزاری

مقاله حاضر از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه قم استخراج شده است. از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه قم به خاطر حمایت معنوی و همکاری در اجرای پژوهش حاضر سپاسگزاری می‌شود.

منابع

- آقاجان، الهام (۱۳۹۱). بررسی میزان تأثیر مدرک کارشناسی‌ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی از ابعاد مختلف بر فارغ‌التحصیلان داخل کشور. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، گروه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان.
- اجتهادی، مصطفی؛ بهروزی، محمد (۱۳۸۵). توانایی‌ها و قابلیت‌های دانش‌آموختگان در پاسخ به نیاز بازار کار به منظور ارائه چارچوب ادراکی مناسب. *دانش و پژوهش در علوم تربیتی-برنامه ریزی درسی*، ۲۰ (۱۰-۱۱)، ۱-۲۸.
- بختیار نصرآبادی، حسنعلی؛ نوروزی، رضاعلی (۱۳۸۴). بررسی وضعیت شغلی، آموزشی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در یک دوره ده ساله ۱۳۶۵-۱۳۷۵. *مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان*، ۱۹ (۲)، ۶۹-۸۲.

- بیگدلی، زاهد؛ طاهرزاده موسویان، سیده صدیقه؛ شاهینی، شبنم (۱۳۹۶). میزان امیدواری دانشجویان رشته کتابداری به کارایی بعد از فراغت از تحصیل. *فصلنامه توسعه اجتماعی*، ۱۱(۴)، ۱۵۵-۱۸۲.
- جعفری‌هرندی، رضا (۱۳۹۸). ارزیابی کارایی بیرونی فارغ‌التحصیلان دوره کارشناسی دانشگاه قم بر اساس شاخص‌های وضعیت اشتغال و ادامه تحصیل. *مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی*، ۹(۲۷)، ۲۰۳-۲۳۳.
- جهانی، نسیمه (۱۳۹۳). دیدگاه دانشجویان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه پیام‌نور محمودآباد نسبت به رشته تحصیلی و آینده شغلی خود. *مدیریت اطلاعات و دانش‌شناسی*، ۱۱(۲)، ۱۲۹-۱۳۴.
- چشمه‌سهرابی، مظفر؛ حیدری، غلامرضا؛ عظیمی‌وزیری، افروز (۱۳۹۶). از کتابداری تا علم اطلاعات و دانش‌شناسی: تاریخ‌نگاری، زمینه‌های شکل‌گیری و سیر تحول عنوان رشته در ایران. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۲۰(۲)، ۳-۴۱.
- حسین‌نژاد، قدم (۱۳۹۴). *بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان علوم انسانی دانشگاه یاسوج طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۸۹ و ارتباط آن با برخی متغیرهای اجتماعی و جمعیتی*. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، گروه علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج.
- رحیمیان، حمید؛ جهانی جوانمردی، فاطمه؛ نوروزی، محمد (۱۳۹۷). وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان رشته مدیریت آموزشی دانشگاه علامه طباطبایی. *مدیریت در دانشگاه اسلامی*، ۷(۲)، ۲۳۵-۲۵۲.
- زرقانی، مریم؛ شوموسی، نعمت‌الله؛ محقق، نیلوفر؛ حاصلی، مریم؛ جهان‌جو ابد، فاطمه؛ تهمتن، ایمان (۱۳۹۵). بررسی وضعیت به‌کارگیری کتابداران پزشکی در کتابخانه‌های بیمارستانی شهر تهران. *فصلنامه بیمارستان*، ۱۱(۱)، ۷۷-۸۵.
- سعیدی‌رضوانی، محمود؛ محمدحسین‌زاده، معصومه؛ باغلی، حسین (۱۳۸۹). *سرنوشت شغلی فارغ‌التحصیلان دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد. مطالعات تربیتی و روانشناسی*، ۱۱(۲)، ۵۷-۸۷.
- شرفی، محمد؛ مقدم، مینا (۱۳۹۳). *واکاوی وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان رشته‌های علوم تربیتی: یک مطالعه موردی. پژوهش‌های رهبری و مدیریت آموزشی*، ۱(۲)، ۱۶۷-۱۹۲.
- صالحی‌عمرانی، ابراهیم (۱۳۸۵). *وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان زن: مطالعه موردی. پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، ۱۲(۲)، ۴۱-۶۰.
- صیدایی، اسکندر؛ بهاری، عیسی؛ زارعی، امیر (۱۳۹۰). *بررسی وضعیت اشتغال و بیکاری در ایران طی سال‌های ۱۳۳۵-۱۳۸۹*. راهبرد توسعه، ۲۵(۲)، ۲۱۶-۲۴۷.
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۸). *دفتر جمعیت، نیروی کار و سرشماری، چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار تابستان ۱۳۹۸*. بازیابی شده در https://www.amar.org.ir/Portals/0/News/1398/1_ch-n-2-98.pdf
- ملک‌پور، علی؛ محمدی، فؤاد (۱۳۹۲). *بررسی زمینه‌ها و موانع اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی مقطع کارشناسی رشته‌های علوم انسانی شهرستان بیجار. کار و جامعه*، ۱۵۷(۱)، ۲۴-۳۷.
- منصوریان، یزدان، علیپور، امید؛ قربانی بوساری، رقیه (۱۳۹۲). *نگرش دانشجویان و دانش‌آموختگان دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی درباره چشم‌انداز فرصت‌های شغلی این رشته. مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۳۴(۱)، ۱۵۰-۱۶۵.
- نامجویان شیرازی، زهرا (۱۳۸۴). *بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه شیراز، شیراز*.

References

- Aghajan, E. (2012). *Evaluation the Impact of Library and Information Science Master's Degree on Graduates in Iran*, M.A. Thesis of Library and Information Sciences, Faculty of Educational Sciences & Psychology, University of Isfahan. (in Persian)
- Babu-Baral, K. (2018). Employment Status of the Graduates and Postgraduates of Janapriya Multiple Campus. *Janapriya Journal of Interdisciplinary Research*, 7, 100-104.
- Bakhtiar Nasrabadi, H, Nourouzi, R. (2005). A study of university graduates' educational and job status in a ten-year period (1365-1375). *Research bulletin of Isfahan university (humanities)*, 19(2), 69-82. (in Persian)
- Bigdeli, Z., Taherzadeh mousavian, S., & Shahini, S. (2017). Job Expectancy of LIS Students after Graduation. *Social Development*, 11(4), 155-182. (in Persian)
- Cheshmeh Sohrabi, M., Heidari, G., & Azimi Vaziri, A. (2017). From librarianship to knowledge and information science: The historiography and backgrounds of formation of the field name in Iran. *Library and Information Sciences*, 20(2), 3-41.
- Ejtehadi, M., & Behrouzi, M. (2006). A study of the abilities and capabilities of graduate students to meet the demands of work market and produce a suitable framework for perception. *Curriculum planning knowledge & research in educational sciences*, 20(10-11), 1- 28. (in Persian)
- Hoseinnezhad, G. (2016). An investigation on the employment status of human sciences graduates of Yasouj University from 1389 to 1392 and its relationship to some social and population variables. M.A. Thesis of sociology since, Faculty of Humanities, Yasouj University. (in Persian)
- Jafari Harandi, R. (2019). The Assessment of the External Efficiency of the Graduates of Qom University Based on the Indicators of Employment Status and Continuing Education. *Educational Measurement and Evaluation Studies*, 9(27), 203-233. (in Persian)
- Jahani, N. (2015). The attitudes of library and information science students of Mahmood-Abad, Payme Noor University, towards their scipline and future career, with the approach of information management, *Knowledge and Information management*, 1(2), 129-134. (in Persian)
- Li, T., & Zhang, J. (2010). What determines employment opportunity for college graduates in China after higher education reform? *China Economic*, 21(1), 38- 50.
- Lutwama, E., Kigongo-Bukenya, M.N. (2004). A tracer study of the East African School F. Library and Information Science graduates 1995-1999 working in Uganda, *South African Journal of libraries and Information science*, 70(2), 99-109.
- Malekpoor, A., & Mohmmadi, F. (2013). Investigating the groundwork and barriers to employment of undergraduate university graduates in the humanities in Bijar. *Work and society*, (157), 24-37.
- Mansourian, Y., Alipour, O., & Ghorbani Boosari, R. (2013). The Viewpoint of the Ph.D. Students and Alumni of Library and Information Science about the Job Prospects of this Field of Study. *National Studies on Librarianship and Information Organization*, 24(1), 150-165. (in Persian)
- Namjouyan Shirazi, Z. (2005). *The employment status of graduates of college of Agriculture Shiraz University*. M.A. Thesis of Agriculture extention and education, Shiraz University, Shiraz.

- Rahimiyan, H., Jahani javanmardi, F., & Noruozi, M. (2019). Alumni Employment in the Field of Educational Administration at Allameh Tabataba'i University (ATU). *Management in the Islamic University*, 7(16), 235- 252. (in Persian)
- Saeedy Rezvani, M., Hoseinzadeh, M., & Baghgoli, H. (2011). The occupational destiny of education and psychology students graduated from ferdowsi university of Mashhad. *Studies in Education & Psychology*, (11)2, 57-87. (in Persian)
- Salehi, E. (2006). Employment Status of Female Graduates: A Case Study. *IRPHE*, 12(1), 41-60. (in Persian)
- Statistical Center of Iran (2019). Office of Population, Labor and Census, Abstract of the results of the labor force survey in the summer of 1398. Retrieved from https://www.amar.org.ir/Portals/0/News/1398/1_ch-n-2-98.pdf.
- Seidayi, E., Bahari, I., & Zarei, A. (2011). The Investigation of the Status of Employment and Unemployment during the Time Period of 1335-1389, *Development strategy*, (25), 216-247. (in Persian)
- Sharafi, M., & Moghadam, M. (2017). Analyzing the Employment Status of the Educational Sciences Graduates: a Case Study. *Educational Leadership and Management*, 1(2), 167-192. (in Persian)
- Shongwe, M., & Ocholla, D. (2011). A tracer study of LIS graduates at the University of Zululand, 2000-2009, *Mousaion*, 29(2), 227-245.
- Zarghani, M., Shamousi, N., Mohageq, N., Haseli, M., Jahanjou Abad, F., & Tahamtan, I. (2016). Assessing the medical librarians' employment status in hospital libraries in thehran city, *Hospital*, 15(1), 77-85. (in Persian)